

48. Možnosť spásy nekresťanov

written by doc. Štefan Paločko | 14. septembra 2022

[doc. ThDr. Štefan Paločko, PhD](#)

Abstract: Nowadays the great emphasis is put on a mutual tolerance and respect for different opinions. On the other hand, one may find in the teachings of both the Church and the Scriptures explicit statements that Christianity is the only saving religion which in practice means that followers of other religions are wrong when it comes to the question of salvation. Under the influence of current social tendencies some theologians are trying to reconcile these two attitudes and to abrade or blunt the sharp edges of Christian exclusivism. However, in the reality the issue of human salvation is so serious that it is disproportionate to deal with it according to the current social climate. This article deals with an authentic description of the possibilities of salvation for non-Christians in accordance with the saving uniqueness of Christianity.

Key words: Non-Christians. Conscience. Salvation. Underworld.

Savior.

Abstrakt: Žijeme v dobe, kedy sa dáva veľký dôraz na vzájomnú toleranciu, a rešpektovanie rozličných názorov. Na druhej strane sa v učení Cirkvi, ale aj Svätého písma možno stretnúť s explicitnými výrokmi, ktoré tvrdia, že kresťanstvo je jediné spásonosné náboženstvo, čo v praxi znamená, že vyznávači ostatných náboženstiev sa v otázke spásy mýlia. Pod vplyvom súčasných spoločenských tendencií sa niektorí teológovia snažia zmieriť tieto dva postoje a obrúsiť, či otupiť ostré hrany kresťanského exkluzivizmu. Faktom však je, že otázka spásy človeka je natoľko vážna, že je neprimerané narábať s jej riešením podľa momentálnej spoločenskej klímy. Tento článok rieši autentický popis možností spásy nekresťanov v súlade s faktom spasiteľnej jedinečnosti kresťanstva.

Kľúčové slová: Nekresťania. Svedomie. Spása. Podsvetie. Spasiteľ.

Medzi teológmi existuje mienka, podľa ktorej sú všetky náboženstvá rovnocenné a pravdivé, a ich odlišnosť je len analógiou odlišnosti jazykov. Každý jazyk inými zvukmi vyjadruje tú istú pravdu.[\[1\]](#) Z toho dôvodu je prakticky jedno, aké náboženstvo človek vyznáva. O čosi miernejšie vyznieva tvrdenie, že to síce úplne jedno nie je, ale ak sa človek nestretol s učením katolíckej Cirkvi, stačí, ak takýto nekresťan žije podľa svojho svedomia a to mu záchranu zaručí.

Ak sa toto vyjadrenie chápe tak, že život podľa svedomia znamená morálne dobrý život, potom predstava o zaistení spásy prostredníctvom takéhoto spôsobu života je nutne falošná. Neexistuje totiž človek, ktorý by dokázal žiť úplne v súlade so svojím svedomím a nekresťanské náboženstvá nedisponujú žiadnym účinným spôsobom, ako by sa dalo dopracovať k úplnej morálnej dokonalosti, čoho dôsledkom je večná blaženosť v Božom kráľovstve. Ak by platil opak, nevyhnutne by sme sa dostali do súhlasu s **pelagianizmom**, podľa ktorého je v prirodzených silách človeka dosiahnuť morálnu dokonalosť.[\[2\]](#)

Jeho vôľa je v natoľko dokonalej kondícii, že je schopná prekonať zlú žiadostivosť a nie je na to potrebná milosť vyplývajúca z Kristovho spasiteľného diela, ktorú si človek svojim slobodným súhlasom vôle musí prisvojiť.

Všetky tieto tvrdenia Cirkev odsúdila ako herézy. **Tridentský koncil** na svojom 5. zasadnutí v Dekréte o dedičnom hriechu s definitívnou a neomylnou platnosťou vyhlásil: „Kto tvrdí, že tento Adamov hriech, ktorý je svojim pôvodom jeden a prenášaný rodom a nie napodobňovaním, ktorý je prítomný vo všetkých a je vlastný každému, môže byť odstránený skôr silami ľudskej prirodzenosti alebo iným prostriedkom, než zásluhou jedného sprostredkovateľa, nášho Pána Ježiša Krista, ktorý nás vo svojej krvi zmieril s Bohom, »stal sa pre nás ... spravodlivosťou, posvätením a vykúpením« (1Kor 1,30); alebo kto popiera, že práve táto zásluha Ježiša Krista je aplikovaná sviatosťou krstu, ktorý sa správne udeľuje vo forme Cirkvi, dospelým práve tak ako deťom, nech je exkomunikovaný, lebo »niet pod nebom iného mena, daného ľuďom, v ktorom by sme mali byť spasení« (Sk 4,12). A preto zaznelo toto slovo: »Hľa, Boží Baránok, ktorý sníma hriech sveta« (Jn 1,29), a iné: »Všetci, čo ste pokrstení v Kristovi, Krista ste si obliekli« (Gal 3,27)“ (DS 1513).

V Dekréte o ospravedlivení Tridentský koncil vysvetľuje, že všetci ľudia „boli natoľko „otrokmi hriechu“ (Rim 6,20), a pod nadvládou diabla a smrti, že ani pohanovia svojimi prirodzenými silami, ale ani židia literou zákona sa nemohli z toho oslobodiť ani pozdvihnúť. Predsa však ich slobodná vôľa vôbec nebola vyhasnutá, hoci čo do síl stala sa oslabenou a chabou.“ (DS 1521).

Fakt, že človek musí svojou slobodnou vôľou dať súhlas k tomu, aby bol Bohom obdarený milosťou vyplývajúcou z Kristovho spasiteľného diela, Tridentský koncil vyjadruje takto: „Kto hovorí, že slobodná vôľa nespôsobí, keď ju Boh pohýna a volá, aby sa disponovala a pripravila prijať milosť ospravedlivenia prejavom súhlasu s Bohom, ktorý pohýna

a volá, a že ani nemôže, aj keby chcela, protirečiť, ale že ako nejaká neživá vec vôbec nič nekoná a správa sa celkom pasívne, nech je exkomunikovaný“ (DS 1554). O príprave na ospravedlivenie Tridentský koncil uvádza, že sa deje prostredníctvom počúvania Kristovho evanjelia, ktoré je následne prijímané vierou. Dôsledkom toho je prijatie faktu, že človek je z hriechov ospravedlivený prostredníctvom Krista. Následne človek začína Boha milovať ako prameň spravodlivosti a odvracať sa od hriechu (porov. (DS 1526).

Napokon je vhodné spomenúť ešte dva vieroučné kánony, ktoré sa nachádzajú v dekrétach Tridentského koncilu o ospravedlivení a prakticky s definitívnou platnosťou potvrdzujú fakt, že prostredníctvom spravodlivých skutkov, ktoré by človek chcel vykonať v súlade so svojim svedomím, no bez účasti na Kristovom spasiteľnom diele, nie je možné dôjsť k spáse: *„Kto hovorí, že človek sa môže pred Bohom ospravedliviť svojimi skutkami, ktoré sa konajú silami ľudskej prirodzenosti alebo podľa učenia Zákona bez Božej milosti, ktorá je daná skrze Ježiša Krista, nech je exkomunikovaný (DS 1551). Kto hovorí, že Božia milosť bola skrze Ježiša Krista daná iba na to, aby človek mohol ľahšie žiť spravodlivo a zaslúžiť si večný život, ako keby obidvoje mohol slobodnou vôľou bez milosti, iba že namáhavejšie a ťažšie, nech je exkomunikovaný (DS 1552).“*

Iný pohľad na nekresťanské náboženstvá poukazuje na možnosť, že podobne, ako starozákonné náboženstvo Izraelitov bolo prípravou na prijatie Krista Spasiteľa, tak aj ostatné náboženstvá sú takouto cestou k Spasiteľovi.[\[31\]](#) V takomto prípade by bolo možné tvrdiť, že jednotlivé nekresťanské náboženstvá nemusia byť nevyhnutne falošné, len sú, podobne ako náboženstvo Izraela, nedostatočné, a preto v podstate sú Bohom chcené ako príprava na prijatie Krista. Pod vplyvom tejto mienky sa v posledných desaťročiach začalo s veľkým obdivom poukazovať na to, koľko je v náboženských spisoch nekresťanských náboženstiev pravdy o Bohu a koľko príbuznosti je v ich náuke s kresťanským učením, z čoho vznikla myšlienka,

že aj pri písaní spisov nekresťanských náboženstiev svojou inšpiráciou pôsobil Svätý Duch, [\[4\]](#) ktorý priamo chcel existenciu nekresťanského náboženstva ako cesty ku Kristovi.

V opozícii k takejto myšlienke stojí ostrá biblická kritika učenia pohanských náboženstiev (porov. napr. Iz 44,9-20), ako aj fakt, že jednotlivé náboženstvá sa svojim učením zjavne odlišujú a odporujú si. Z tohto dôvodu ťažko možno pripustiť, že nekresťanské náboženstvá sú predchodcami kresťanstva a jeho prípravou.

Pri tomto všetkom si však musíme všimnúť, že kým Izraelitom apoštoli dokazovali pravdivosť evanjelia na základe vyplnenia Starého zákona, pohanom takáto argumentácia nič nehovorila, keďže náboženstvo Izraelitov nebolo im vlastné. **Pri ohlasovaní evanjelia sa nestretávame s tým, že by sa apoštoli odvolávali na vyplnenie alebo završenie pohanských náboženstiev, hoci ich poznali.** Napriek tomu sa u apoštolov a prvých apologetov kresťanstva môžeme stretnúť s dokazovaním, že aj pohanovia majú dôvod očakávať Spasiteľa. Túto prípravu na Spasiteľa však nespôsobuje pohanské náboženstvo, ale to, čo by sme mohli označiť ako zdravý rozum. [\[5\]](#)

Podľa apoštola Pavla je človeku zrejmé, že Boh existuje a že mu treba slúžiť konaním dobra. Toto všetko je človeku zrejmé nie z nejakého nadprirodzeného zjavenia, ktoré je základom pravého náboženstva, ale **zo správneho usudzovania rozumu pri pozorovaní stvorených vecí** (porov. Rim 1,19-20; 2,15). Kresťanskí apologeti sa pri dokazovaní kresťanstva preto neodvolávajú na predobrazy v pohanských náboženstvách, ale na tie pravdy, ku ktorým môže dôjsť zmyslová a rozumová analýza skutočnosti. [\[6\]](#)

Jeden z najdôležitejších apologetov, **Justín Mučeník** († 167), sa stal známym tým, že študoval množstvo filozofií. Keď napokon prijal kresťanstvo, neznamenalo to preňho odmietnutie filozofie, ale jej úplné dozretie. [\[7\]](#) Známa sa stala jeho náuka o semenách Božieho Slova, ktoré sú prítomné vo všetkých

ľudoch. Jedná sa o poznanie tých najzákladnejších pravd o Bohu, ku ktorému môže každý človek dôjsť usudzovaním svojho rozumu.[\[8\]](#)

Z tohto hľadiska nie je nič zvláštne a neočakávané na tom, že v nekresťanských náboženstvách možno nájsť zrnká pravdy o Bohu. Nemožno hovoriť o Bohom mimoriadne zjavených pravdách, **ale o pravdách, ktoré sú zrejmé ľudskému rozumu.** Je len pochopiteľné, že človek, ktorý pochopil, že existuje Boh, a že mu treba slúžiť, pokúšal sa toto svoje poznanie obliecť do rôznych príbehov, rituálov a predpisov, ktoré tvorili akúsi nadstavbu rozumom poznaným pravdám a boli skôr produktom ľudskej fantázie, než spoľahlivého rozumového úsudku. Napokon hriešnosť človeka spôsobila, že rituály sa stali dôležitejšie, ako rozumový základ a pohanovia upustili od svojej rozumnosti. Pavol hovorí, že *„stratili sa vo svojich myšlienkach a ich nerozumné srdce sa zatemnilo. Hovorili, že sú múdri, a stali sa hlupákmi. (...) Božiu pravdu zamenili za lož, uctievali stvorenia a slúžili radšej im ako Stvoriteľovi“* (Rim 1,21-22.25). Napriek tomu v týchto náboženstvách možno nájsť ešte zbytky toho, čo o Bohu hovorí zdravý ľudský rozum, takže **Druhý vatikánsky koncil** môže o nekresťanských náboženstvách prehlásiť, že v nich možno objaviť semená Slova, ktoré sa v nich skrývajú.[\[9\]](#)

Tak možno povedať, že ako pre Izraelitov bola prípravou na prijatie Krista starozákonná Zmluva, tak pre pohanov bolo takouto prípravou správne rozumové uvažovanie. Je nepochybné, že Izraeliti mali v tejto príprave veľkú výhodu, keď disponovali Bohom zjavenými pravdami (Rim 3,1-2), no apoštol Pavol potvrdzuje, že **aj pohanovia prostredníctvom svojho rozumu dostali dostatočné podmienky na to, aby mohli byť správne disponovaní na prijatie Krista,** takže akákoľvek nevedomosť v tejto oblasti je aj u nich neospravedliteľná. Sú totiž schopní vedieť o existencii Boha (Rim 2,19-20), sú schopní spoznať, že majú konať dobro (Rim 3,14-15) a samozrejme že majú schopnosť spoznať, že nedokážu žiť morálne dokonalý život

(Rim 7,22-23). Tieto základné fakty človeka privádzajú k túžbe konať dobro a k hľadaniu odpovede na otázku: „*Kto ma vyslobodí z tohoto tela smrti?*“ (Rim 7,24)

Život podľa svedomia, ktorý vedie k záchrane človeka teda nemožno chápať ako život morálny, pretože ten je ľudskými silami nedosiahnuteľný. Človek žijúci podľa svojho svedomia v prvej fáze spoznáva, že je viazaný konať dobro a plniť prirodzený morálny zákon. Následne sa pokúša zo všetkých síl tento zákon vyplniť, keďže si vďaka svedomiu, ktoré počúva, uvedomuje, že ho tento morálny zákon absolútne zaväzuje. V tretej fáze jeho úprimný život podľa svedomia ho nutne privedie k poznaniu, že je nad jeho ľudské sily tento zákon vyplniť, a jeho snaha na to nestačí. Keďže však človek úprimne žijúci podľa toho, čo mu svedomie hovorí, vie, že požiadavka naplnenia morálneho zákona je bezpodmienečná, poznanie stavu neschopnosti a zároveň ochota naplniť morálny zákon ho nevyhnutne vedie **k volaniu o pomoc a k hľadaniu toho, čo ho k plneniu morálneho zákona uschopní.** Stáva sa disponovaným prijať záchranu, nech by to bolo čokoľvek. Tak sa takýto nekresťan otvára na prijatie Krista, ktorý je jediným univerzálnym Spasiteľom.

Úprimné hľadanie nekresťana nevyhnutne privedie k záveru, že jeho vlastné náboženstvo na túto otázku života a smrti nedokáže dať adekvátnu odpoveď. Tým je nútený vzdať sa svojho náboženstva a hľadať to, čo mu môže poskytnúť jedine náuka katolíckej Cirkvi: Spasiteľa Ježiša Krista. **Vo chvíli, kedy nekresťan začne túžiť po tejto jedinej odpovedi a je rozhodnutý prijať ju, keď ju spozná, dostáva sa do vnútorného duševného rozpoloženia, v ktorom chce byť v zhode s Božou vôľou, čo v sebe implicitne zahŕňa túžbu po začlenení do katolíckej Cirkvi ako prostriedku záchrany, hoci zatiaľ o nej nič nevie.** [\[10\]](#) Z tohto hľadiska možno takéhoto nekresťana paradoxne považovať za **katechumena**, hoci len implicitného, a tak aj za potenciálneho katolíckeho kresťana.

Samozrejme, že samotná dispozícia a ochota prijať Spasiteľa

ešte sama osebe nezachraňuje človeka. Aby človek, ktorý nikdy počas života nespoznal Krista mohol vstúpiť do Božieho kráľovstva, musel uňho nastať nejaký moment, kedy sa dozvie plnú pravdu, kedy pochopí, v čom sa mýlil a čo robil, hoci nevedome, v rozpore s Božou vôľou, aby sa mohol tohto všetkého vzdať a podriadiť sa v plnosti svojmu Kráľovi, ktorým je Boh. **Musí zažiť chvíľu, kedy sa dozvie, že odpoveďou na to, ako dosiahnuť dokonalú bezhriešnosť, je bezvýhradné prijatie účasti na živote Ježiša Krista, aby toto prijatie mohol výslovne a vedome urobiť, a takto aby sa mohol oslobodiť aj od tých najnepatrnejších hriechov.**

Sväté písmo dosvedčuje, že takýto moment existuje. Apoštol Peter tvrdí, že Ježiš Kristus sám prišiel zvestovať evanjelium mŕtvym (1Pt 3,19-20; 4,6). Podľa učenia Cirkvi k tomu došlo z pohľadu pozemského času na Veľkú sobotu, keď Kristovo telo bolo po umučení v hrobe. Vtedy totiž Kristus zostúpil k zosnulým (DS 30). Ľudia, ktorí nemohli spoznať počas Záchrancu, hoci po ňom implicitne túžili, sa tak dočkali odpovede na volanie o pomoc, ktorú boli disponovaní prijať, a takto prijímúc plnosť katolíckej pravdy mohli sa nechať plne vtiahnuť do Kristovho spravodlivého života, ktorý ich oslobodil zo všetkých hriechov a priviedol k úplnej spravodlivosti, takže boli schopní dokonale vstúpiť pod Božiu vládu v jeho kráľovstve.

Problém pozemského času, **v ktorom Kristus zostúpil do podsvetia**, nehrá v tomto prípade žiadnu úlohu. Nie je totiž zrejme nič nemožné, aby duše tých, ktorí opúšťajú pozemský svet a čas či už pred Kristom, alebo po Kristovi, vstúpili do podsvetia, ktoré prebieha v časovej dimenzii nezávislej od pozemského času, práve v tom istom okamihu ako Kristus, a aby sa tak s Kristom a jeho pravdou mohli stretnúť prakticky v okamihu svojej osobnej smrti.

Zároveň na tomto mieste treba opäť pripomenúť, že nie je jedno, či úprimne hľadajúci človek odchádza z tohto sveta v plnšom, alebo menej plnom poznaní pravdy. Ak je kresťan,

ktorý ešte nespoznal katolícku vieru, hoci ju úprimne hľadá, vo veľkom nebezpečenstve poblúdenia, priam neporovnateľne viac to platí pre človeka, ktorý kresťanstvo zatiaľ nespoznal vôbec.[\[11\]](#) Preto Kristus naliehavo vyzýva kresťanov, aby šli do celého sveta a ohlasovali evanjelium (Mt 28,19). Je trvalou úlohou Cirkvi hlásať evanjelium miliónom mužov a žien, ktorí ešte nepoznajú Krista.[\[12\]](#) Keďže Boh chce, aby pravdu potrebnú k spáse spoznali všetci ľudia (1 Tim 2,4), každý človek má právo počuť evanjelium o Kristovi. Len tak totiž môže naplniť svoje povolanie byť zachránený.[\[13\]](#)

Zdroj: Možnosť spásy nekresťanov [elektronický dokument] / Štefan Paločko [Autor, PUPGRST, 100%]. – [slo]. – [OV 020]. – [ŠO 6171]. – [contribution]. – sign GTF-22 33/22. – In: Collectanea lectionum theologicarum 17 [elektronický dokument] / Marek Petro, Pavol Dancák, Cyril Hišem, Karel Sládek, Peter Tirpák. – Užhorod : Patent, 2022. – ISBN 978-617-589-222-0. – S. 33-42 [tlačaná forma].

Zoznam bibliografických odkazov

AD GENTES, dekrét Druhého vatikánskeho koncilu. In: Polčín, S.: *Dokumenty Druhého vatikánskeho koncilu I*. Rím: Slovenský ústav svätého Cyrila a Metoda, 1968.

DENZINGER, H. – SCHÖNMETZER, A.: *Enchiridion Symbolorum, Definitionum et Declarationum*. Freiburg Br., 1965.

Dominus Iesus, vyhlásenie Kongregácie pre náuku viery. Bratislava: Don Bosco, 2000.

JÁN PAVOL II.: encyklika *Redemptoris missio*. Trnava: SSV, 1997.

JÁN PAVOL II.: posynodálny apoštolský list *Christifideles laici*. Bratislava: Lúč, 1990.

PIUS XII.: encyklika MYSTTICI CORPORIS CHRISTI. In: http://www.opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/pius_xii/encykliki/mys

tici_corporis_29061943.html (13.5.2022)

POSPÍŠIL, C.V.: *Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel*. Kostelní Vydří: Krystal OP, Karmelitánské nakladatelství, 2006.

RATZINGER, J.: *Wiara, prawda, tolerancia*, Kielce: Jedność Herder, 2005.

SV. AUGUSTÍN: Dzieje procesu Pelagiusza. In: *Grzech pierworodny*. Kraków: Wydawnictwo WAM, 1999.

SV. PÍSMO STARÉHO I NOVÉHO ZÁKONA. Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 1996.

ŚWĘTE OFFICIUM: List do abpa Bostonu Cushinga. In: GŁOWA, S., SJ – BIEDA, I., SJ: *Breviarium fidei*. Poznań: Księgarnia św. Wojciecha, 2001.

[1] RATZINGER, J.: *Wiara, prawda, tolerancia*. Kielce: Jedność Herder, 2005, s. 22.

[2] SV. AUGUSTÍN: Dzieje procesu Pelagiusza. In: *Grzech pierworodny*. Kraków: Wydawnictwo WAM, 1999, s. 237-243.

[3] RATZINGER, J.: *Wiara, prawda, tolerancia*. Kielce: Jedność Herder, 2005, s. 17-18.

[4] Dominus Iesus 8, vyhlásenie Kongregácie pre náuku viery. Bratislava: Don Bosco, 2000.

[5] RATZINGER, J.: *Wiara, prawda, tolerancia*. Kielce: Jedność Herder, 2005, s. 135.

[6] RATZINGER, J.: *Wiara, prawda, tolerancia*. Kielce: Jedność Herder, 2005, s. 136.

[7] RATZINGER, J.: *Wiara, prawda, tolerancia*. Kielce: Jedność Herder, 2005, s. 137.

[8] POSPÍŠIL, C.V.: *Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel*. Kostelní Vydří:Krytal OP, Karmelitánské nakladatelství, 2006, s. 120.

[9] AD GENTES 11, dekrét Druhého vatikánskeho koncilu. In: Polčín, S.: *Dokumenty Druhého vatikánskeho koncilu I*. Rím: Slovenský ústav svätého Cyrila a Metoda, 1968.

[10] ŚWĘTE OFFICIUM: List do abpa Bostonu Cushinga. In: GŁOWA, S., SJ – BIEDA, I.,SJ: *Breviarium fidei*. Poznań: Księgarnia św. Wojciecha, 2001, s. 97-98, (DS 3872).

[11] PIUS XII.: Encyklika MYSTTICI CORPORIS CHRISTI 86. In: http://www.opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/pius_xii/encykliki/mystici_corporis_29061943.html (3.2.2007)

[12] JÁN PAVOL II.: posynodálny apoštolský list *Christifideles laici* 35, Bratislava: Lúč, 1990.

[13] JÁN PAVOL II.: encyklika *Redemptoris missio* 46, Trnava: SSV, 1997.